„Teologia i Moralność", Volumen 20 (2025), numer 1 (38), s. 309–314
ISSN 1898-2964 eISSN 2450-4602
DOI: 10.14746/TIM.2025.38.1.20

Sprawozdanie z XII edycji „Marian Rusecki Memorial Lectures" – „*Via ethica* w dobie moralnego zagubienia" (12–13 marca 2025 r.)

Report from the 12th edition of the Marian Rusecki Memorial Lectures – *Via ethica* in an age of moral confusion (12–13 March 2025)

Agnieszka Wojtyra
Sekcja Teologii Fundamentalnej,
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polska
agnieszkawojtyra@sudent.kul.pl
https://orcid.org/0000-0002-4352-3018

W dniach 12–13 marca 2025 roku, na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, w Lublinie odbyła się konferencja „Marian Rusecki Memorial Lectures", zorganizowana przez Sekcję Teologii Fundamentalnej KUL. Wydarzenie, poświęcone pamięci ks. prof. Mariana Ruseckiego – wybitnego teologa, którego dorobek znacząco wpłynął na rozwój teologii fundamentalnej w Polsce – zgromadziło naukowców, doktorantów i studentów, a także szczególnego gościa, ks. dr. hab. Zdzisława Kupisińskiego, prof. KUL, emerytowanego wykładowcę Instytutu Teologii Fundamentalnej Wydziału Teologii KUL. Transmisja na żywo umożliwiła udział w konferencji szerokiemu gronu odbiorców.

Tegoroczna edycja, zatytułowana „*Via ethica* w dobie moralnego zagubienia", stanowiła odpowiedź na dwa istotne wydarzenia: publikację książki *Chrześcijaństwo. Amoralna religia* (wrzesień 2024) oraz apel Polskiej Federacji Ruchów Obrony Życia w sprawie ochrony życia prenatalnego, ogłoszony w związku z otwarciem poradni aborcyjnej „Abotak" (marzec 2024). Celem obrad było apologetyczne uzasadnienie wiarygodności chrześcijaństwa

Open Access article, distributed under the terms of the CC licence (CC-BY, https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

i podkreślenie jego moralnej wyższości poprzez *via ethica* – metodę uzasadniania wiarygodności chrześcijaństwa, opracowaną przez teologów fundamentalnych, takich jak ks. Henryk Seweryniak i ks. Marian Rusecki. Podczas gdy ks. Seweryniak wskazywał na doskonałą moralność Jezusa i obronę życia jako fundament wiarygodności Kościoła, ks. Rusecki definiował *via ethica* jako argumentację, opartą na etycznej przewadze chrześcijaństwa. Odpowiadając więc na zarzuty o rzekomej amoralności religii chrześcijańskiej, organizatorzy zaproponowali dwudniową, interdyscyplinarną debatę z zakresu etyki, filozofii i teologii. Pierwszego dnia swoje referaty wygłosili wykładowcy Sekcji Teologii Fundamentalnej KUL, młodzi naukowcy Szkoły Doktorskiej KUL oraz uczestnicy SKT KUL i TSL KUL. Natomiast drugiego dnia głos zabrali zaproszeni goście i ponownie wykładowcy Sekcji Teologii Fundamentalnej KUL.

Konferencję zainaugurowano uroczystą Mszą Świętą w Kościele Akademickim KUL, po której ks. dr hab. Jacenty Mastej, prof. KUL, kierownik Katedry Chrystologii i Eklezjologii Fundamentalnej KUL, przybliżył postać ks. prof. Mariana Ruseckiego. Pierwszą sesję, moderowaną przez ks. dr. Filipa Krauzego (Sekcja Teologii Fundamentalnej KUL), otworzył referat ks. mgr. lic. Karola Mazurka zatytułowany „Aktualność przesłania *Veritatis splendor* Jana Pawła II w dobie moralnego zagubienia". Prelegent zanalizował źródła współczesnego kryzysu moralnego, podkreślając konieczność powrotu do obiektywnych norm etycznych. Następnie mgr lic. Agnieszka Wojtyra, w wystąpieniu „Współczesne zagrożenia moralne w ujęciu kard. Gerharda Müllera", wskazała na potrzebę odnowy antropologii zakorzenionej w Objawieniu, a książkę *Chrześcijaństwo. Amoralna religia* uznała za przykład prezentyzmu – oceniania przeszłości przez współczesne ideologie. Ksiądz mgr Jakub Wąsowski, w referacie „Obrona absolutyzmu moralnego w ujęciu Petera Kreefta", argumentował za absolutyzmem moralnym, zaś o. mgr Grzegorz Kmiecik OFMConv, w wystąpieniu „William Craig: argument moralny za istnieniem Boga", podkreślił rolę transcendentnych zasad w teistycznej argumentacji.

W debacie panelowej podkreślono wagę odnowy moralnej (Mazurek), zwrócono uwagę na konieczność realizacji profetycznej misji Kościoła (Wojtyra) i absolutny charakter prawdy moralnej (Wąsowski) oraz wskazano na komplementarność nauki, filozofii i teologii (Kmiecik).

Drugą sesję, prowadzoną przez ks. prof. Jacentego Masteja, otworzył referat ks. mgr. Pawła Cabana (Szkoła Doktorska KUL) pt. „Elementy *via ethica* w teologii liturgii Josepha Ratzingera/Benedykta XVI". Prelegent ukazał liturgię jako odpowiedź na wyzwania ery cyfrowej, oferując egzystencjalne zakotwiczenie w naśladowaniu Chrystusa. Magister lic. Rafał Kraśnicki (Szkoła Doktorska KUL), w wystąpieniu „Przekraczając relatywizm ewolucyjny: obiektywna moralność w świetle Logosu i zmartwychwstania", zakwestionował redukcjonistyczne ujęcie moralności, proponując podejście transcendentne,

oparte na Boskim Logosie i zmartwychwstaniu Chrystusa. Ksiądz prof. dr hab. Krzysztof Kaucha (Sekcja Teologii Fundamentalnej KUL), w referacie „*Via ethica* w świetle nauczania Jana Pawła II", wskazał na konieczność powrotu do „cywilizacji miłości" w obliczu współczesnego materializmu. Zdaniem prelegenta, odpowiedzią na ten kryzys jest chrześcijaństwo, które w centrum stawia Chrystusa, najbardziej wrażliwego na cierpienie i godność człowieka, a jedyną drogą przezwyciężenia moralnego zagubienia jest *via ethica* – etyka zakorzeniona w biblijnym przekazie o godności człowieka (Rdz 1,28). Według Jana Pawła II to fundament moralnego rozwoju, łączący poszanowanie życia z odpowiedzialnością za świat.

W dyskusji panelowej odniesiono się do współczesnych teorii kosmologicznych. Nawiązując do scenariusza „śmierci cieplnej wszechświata" i ewolucji Słońca, argumentowano, że źródła etyki nie można redukować do procesów ewolucyjnych. To właśnie transcendentne prawa umożliwiły zaistnienie kultury i systemów wartości (Kraśnicki). Podkreślono rolę autentycznie przeżywanej liturgii w kształtowaniu „zlogizowanej" egzystencji wierzącego, wskazując, że siła chrześcijańskiej misji płynie z doświadczenia spotkania z żywym Chrystusem w liturgii. Jako lekturę zaproponowano tekst kard. Ratzingera *Eucharystia a misja* z XI tomu *Opera Omnia* jako inspirację do refleksji nad misyjnym wymiarem chrześcijaństwa (Caban).

Drugiego dnia obrady otworzył ks. dr hab. Andrzej Pietrzak, prof. KUL, kierownik Sekcji Teologii Fundamentalnej KUL. W tej części konferencji głos zabrali zaproszeni goście. Ksiądz dr Marcin Ferdynus (KUL Lublin) w wystąpieniu „*Chrześcijaństwo. Amoralna religia*. Komentarz etyka" poddał krytyce książkę Artura Nowaka i Ireneusza Ziemińskiego, wskazując na jej tendencyjność i metodologiczne błędy. Według ks. Ferdynusa książka wpisuje się we współczesny neomarksizm. Szczególnie kontrowersyjna jest wypowiedź Ziemińskiego przedstawiająca Chrystusa jako źródło moralnego zła, co prelegent określił jako „największą herezję" książki. Ksiądz prof. dr hab. Przemysław Artemiuk wystąpił z referatem „Książka *Chrześcijaństwo. Amoralna religia*. Odpowiedź apologety", w którym przeprowadził teologiczno-apologetyczną analizę publikacji, wzywając do dialogu opartego na rzetelnej argumentacji. Ksiądz dr hab. Miłosz Hołda, prof. UPJP (UPJP Kraków, KUL Lublin), w prelekcji „Bóg ukryty w sumieniu. *Via ethica* dla współczesnych pogan", podjął problem sceptycyzmu religijnego, proponując dialog poprzez moralną wrażliwość i symbole, jak np. poezja.

W dyskusji panelowej prelegenci zwrócili uwagę na błędy publikacji Ziemińskiego i Nowaka, takie jak mieszanie perspektyw historycznych, filozoficznych i teologicznych. Uwypuklono niebezpieczeństwo „samozniepra wienia sumienia" poprzez odwrócenie moralnych wektorów (por. koncepcja M. Szostka) (Ferdynus). Doktor Kazimierz Krajewski, wieloletni pracownik KUL

i znawca Karola Wojtyły, broniąc klasycznej etyki w kwestii rozróżnienia zła moralnego i fizycznego, wykazał brak naukowej precyzji autorów w dyskusji na temat moralności. W kontekście cierpienia nawiązał do teodycei Jana Pawła II, który wzywał do solidarności z cierpiącymi i walki ze złem moralnym. Ksiądz dr Filip Krauze (KUL Lublin) zaapelował o pozytywną i racjonalną dyskusję w kontekście rozumienia sensu chrześcijaństwa. W debacie podkreślono również, że teologia nie może istnieć w próżni – musi być poprzedzona rzetelną analizą historyczną. Przykładem, który wymaga rozstrzygnięcia na poziomie historycznym jest *Trilemmat* C. S. Lewisa czy książka *Jezus i żydowskie korzenie Eucharystii* Branta Pitre'a jako punkt wyjścia do historyczno-teologicznej refleksji. Debata teologiczna nie może być oderwana od faktów, stąd apel o interdyscyplinarny dialog z historykami (Hołda). W dalszej dyskusji podjęto temat aborcji, co ks. prof. Krzysztof Kaucha uznał za jeden z najpoważniejszych, współczesnych problemów moralnych. Podkreślił kwestię odpowiedzialności środowisk akademickich za diagnozę zjawiska oraz praktycznej skuteczności *via ethica* jako narzędzia przemiany świata. W związku z tym analitycy religii i filozofowie powinni traktować aborcję jako kluczowy „casus" do badania natury zła, a nie ograniczać się do abstrakcyjnych dyskusji. Doktor Kazimierz Krajewski uznał aborcję jako systemowe zło moralne, któremu chrześcijaństwo powinno się przeciwstawić. Nawiązując do nauczania Wojtyły przypomniał, że godność życia jest nienaruszalna od poczęcia, co jest fundamentem chrześcijańskiej etyki.

Ostatnią sesję konferencji poprowadził ks. prof. Krzysztof Kaucha (KUL Lublin). Rozpoczął ją ks. dr Filip Krauze (KUL Lublin) referatem „Etyka chrześcijańska a etyki religii niechrześcijańskich. Uwagi religiologa", w którym porównał źródła norm moralnych w różnych tradycjach religijnych, wskazując na potencjał etyki chrześcijańskiej w dialogu międzyreligijnym. Ksiądz dr hab. Paweł Borto (KUL Lublin), w wystąpieniu „Czy i jak można etycznie zespolić świat? *Via ethica* w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI", podkreślił niebezpieczeństwa technokratycznej wizji świata, proponując powrót do teologii stworzenia jako podstawy obiektywnego porządku moralnego. Kulminacją konferencji był referat ks. prof. Jacentego Masteja „*Via ethica* w ujęciu ks. prof. Mariana Ruseckiego", w którym prelegent przypomniał ideę ks. Ruseckiego o ścisłym związku religii i moralności, z centralnym miejscem godności osoby jako „obrazu Boga". Naśladowanie Chrystusa uznano za aktualną odpowiedź na współczesny kryzys wartości.

Podczas panelu dyskusyjnego głównym wątkiem była marginalizacja chrześcijan w dyskusjach międzyreligijnych, gdzie wyznawców teizmu personalnego traktuje się jako „niepożądanego gościa przy stole" (Hołda). W dyskusji podkreślono konieczność równowagi między akceptacją pluralizmu religijnego a wiernością chrześcijańskiej tożsamości. Należy doceniać elementy prawdy w innych

religiach i mieć świadomość bogactwa rzeczywistości (Krauze). Zwrócono też uwagę na praktyczne trudności w dialogu (np. różnice doktrynalne) (Mastej). W nawiązaniu do myśli Ratzingera, jako punkty styku dla wspólnej dyskusji, zaproponowano zasadę dynamicznego charakteru wszystkich religii, które są „w drodze" oraz kategorię godności człowieka czy rozumności stworzenia obecne w różnych tradycjach religijnych (Borto). Zaakcentowano też myśl Ratzingera o możliwości nadejścia czasu, kiedy z odrzucenia wartości chrześcijańskich „przestanie nam się chcieć śmiać", a chrześcijanie mogą być bardzo potrzebni, by powiedzieć coś nowego (Kaucha). Zaapelowano również o ścisłość terminologiczną w debatach etycznych i wskazano na konieczność oparcia dialogu na – wspólnych dla wszystkich – rozumie i doświadczeniu wartości (Ferdynus). Przypomniano też, że celem dialogu nie jest „stworzenie pan-religii", lecz pokojowe współistnienie. Szacunek dla godności drugiego to niezbędne minimum, które pozwala uniknąć barier (Pietrzak). Próby relatywizacji godności – przez technokratyczne redukowanie człowieka do danych czy ideologiczne podziały – prowadzą do dehumanizacji, której antidotum jest „więcej Chrystusa" – rozumiane jako afirmacja wartości chroniących człowieczeństwo (Kaucha).

Na zakończenie ks. prof. Krzysztof Kaucha dokonał podsumowania. W jego ocenie, mimo zróżnicowanych argumentów i opinii, dotyczących wartości chrześcijańskiej moralności, udało się wyłonić jednoznaczny wniosek: kluczowym zagadnieniem etycznym naszych czasów jest godność człowieka. To właśnie jej przyjęcie lub odrzucenie stanowi o fundamentalnym stosunku do świata i drugiego człowieka. Jak zaznaczył, godność nie może być sprawą uznaniową, zależną od opinii, nastrojów czy kontekstu kulturowego. Wyraził szczególną wdzięczność ks. dr. Marcinowi Ferdynusowi, którego profesjonalne podejście jako etyka wzbogaciło debatę o merytoryczną precyzję oraz ks. prof. Miłoszowi Hołdzie, który wniósł perspektywę dialogu z osobami niewierzącymi, umożliwiając konfrontację chrześcijańskiego przesłania z odmiennymi sposobami myślenia. Debata pokazała, że chrześcijaństwo rzeczywiście stoi na straży praw człowieka – prawa do życia i godności – a wszelka próba relatywizacji prowadzi do znanych z historii totalitaryzmów i otwarcie na współczesną, technokratyczną wizję człowieka. W tym kontekście konferencja stała się wezwaniem do działania, w której chrześcijaństwo ma zasadniczą rolę do odegrania: przywracania światu człowieczeństwa, by – zgodnie z nauczaniem Jana Pawła II – człowiek „bardziej był" niż „więcej miał".

Ksiądz Kaucha podziękował wszystkim prelegentom, uczestnikom, pracownikom uczelni i administracji oraz osobom zaangażowanym w organizację, a zwłaszcza ks. dr. Filipowi Krauze za trud obsługi technicznej. Po części oficjalnej uczestnicy zostali zaproszeni na wspólny obiad, który stał się naturalnym przedłużeniem dyskusji – tym razem w mniej formalnej, lecz nie mniej żywej atmosferze.

Wydarzenie, objęte patronatem Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce, Wydziału VI Nauk Teologicznych LTN oraz Komisji Teologii PAN w Lublinie, ukazało wartość budowania interdyscyplinarnego dialogu. Kolejna edycja konferencji stanowi wyjątkową okazję, by w gronie ekspertów z różnych dziedzin współtworzyć debatę publiczną, czerpiąc z dorobku ks. prof. Mariana Ruseckiego.

Agnieszka Wojtyra – mgr lic., obecnie przygotowuje w ramach Specjalistycznego Kursu Teologicznego rozprawę doktorską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Jej specjalizacja naukowa koncentruje się na teologii fundamentalnej, a w szczególności profetycznej misji Kościoła w ujęciu teologii kard. Josepha Ratzingera. W swoich badaniach analizuje zarówno współczesny stan Kościoła Powszechnego, jak i diagnozuje wyzwania, przed którymi staje on w dzisiejszym świecie. Jest autorką publikacji z zakresu teologii fundamentalnej oraz duchowości dotyczących pilnych kwestii duchowych, etycznych i społecznych, w których zwraca szczególną uwagę na zmiany mentalne zachodzące we współczesnym społeczeństwie.